

Izlaganje sa znanstvenog skupa
327(497.5:100–622NATO)“199”
355.356(497.5:100–622NATO)

Hrvatska i Partnerstvo za mir

SINIŠA TATALOVIĆ*

Zbog skromnih rezultata koji su postignuti na Istoku, a u cilju ubrzanja izgradnje sustava sigurnosti u istočnoj i jugoistočnoj Europi, te Rusiji, NATO je održao sastanak na vrhu u Bruxellesu 1994. godine, gdje je glavni rezultat bilo potpisivanje dokumenta *Partnerstvo za mir*, nove platforme za odnose sa zemljama nečlanicama. Partnerstvo za mir tada je predstavljeno kao strateški dokument europske sigurnosti na pragu 21. stoljeća, kojim se demokratskim državama izvan NATO-a daju mogućnosti suradnje s njezinim političkim i vojnim strukturama i otvaraju perspektive za primitak u punopravno članstvo. Dužnosnici NATO-a tada su isticali da su sve zainteresirane zemlje dobile perspektivu ulaska u ovaj vojnopolički savez, i to po načelu “zemlja za zemljom”. Međutim, zemlje nečlanice NATO-a, posebno one iz istočne Europe, nisu bile previše zadovoljne takvom ponudom. Osnovni razlog njihova nezadovoljstva bilo je to što su željele što prije ući u NATO, kako bi došle pod zaštitu članka 5. Atlantskog ugovora koji punopravnim članicama jamči zaštitu u slučaju napada. To je ujedno bio i razlog za oprez zemalja članica NATO-a koje su – polazeći od članka 10. Atlantskog ugovora, koji govori o potpunoj suglasnosti svih punopravnih članica oko primanja novih članova – utvrdile kriterije ne samo za ulazak u NATO već i u program Partnerstvo za mir. Ti kriteriji su navedeni i u samom dokumentu kroz formulaciju: “*Ovo partnerstvo je utvrđeno kao izraz zajedničkog uvjerenja da stabilnost i sigurnost euroatlantske regije mogu biti ostvarene samo preko suradnje i zajedničke akcije. Zaštita i promicanje osnovnih sloboda i ljudskih prava te garantiranje ovih sloboda, pravde i mira putem demokracije, zajedničke su vrijednosti koje su temelj ovog Partnerstva. U svome udruživanju zemlje članice Sjevernoatlantskog saveza i ostale države koje pristupaju ovom dokumentu ponovo potvrđuju da su one opredijeljene očuvanju demokratskog društva, vlastite slobode od prisila i prijetnji i da su privržene načelima međunarodnog prava. One potvrđuju svoju odlučnost da u dobroj vjeri ispunjavaju obveze prema Povelji UN, kao i načela Unvierzalne deklaracije o ljudskim pravima, posebno da se uzdrže od prijetnji uporabe sile protiv teritorijalnog integriteta, kao i političke nezavisnosti bilo koje države, da poštuju postojeće granice i da sporove rješavaju na miran način. One također potvrđuju svoju privrženost Završnom aktu iz Helsinkija i svim ostalim dokumentima OEES-a, kao i obvezama koje su preuzele na planu razoružanja i nadzora oružja*”.

Od 1994. do 2000. godine dvadeset šest zemalja pristupilo je Partnerstvu za mir i započelo utrku u prilagođavanju svoga političkog i obrambenog sustava visokim krite-

* Siniša Tatalović, docent Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu na predmetu Upravljanje obranom i nacionalnom sigurnošću.

rijima utvrđenim za prijam u NATO. To je za sada uspjelo Poljskoj, Češkoj i Mađarskoj, koje su morale ispuniti dva osnovna preduvjeta: izvršiti temeljitu reorganizaciju i prilagodbu vlastitih oružanih snaga standardima NATO-a, koji su izuzetno strogi, i stvoriti stabilne demokratske uvjete u zemlji. Također, utjecaj na njihovo primanje u članstvo imao je geostrateški položaj, geopolitičke pogodnosti, a važno je bilo i nepostojanje unutarnjih sukoba, neuključenost u međunarodne vojne sukobe, te privrženost demokraciji.

Ulazak Republike Hrvatske u Partnerstvo za mir, kao 26. članice, i Euroatlantsko partnersko vijeće, kao 46. članice, jedan je od najvažnijih događaja u novijoj hrvatskoj povijesti. Prije samo šest mjeseci situacija u Hrvatskoj bila je sasvim drukčija (Hrvatska je bila pred sankcijama), ali promjenom vladajuće politike, dolaskom na vlast koalicije šest stranaka koje su se jasno opredijelile za demokratsku opciju i poboljšanje odnosa sa susjedima (posebno s Bosnom i Hercegovinom), radikalno se promijenio i međunarodni položaj Hrvatske.

Ulazak u Partnerstvo za mir daje Hrvatskoj priliku da na partnerski način razvija svoje oružane snage, ali i političke mehanizme nužne za pravilno funkcioniranje moderne vojske. Ulaskom u Partnerstvo za mir pred hrvatskom se Vladom nalaze brojni zadaci i još veća odgovornost za preuzete obaveze, jer je sada Hrvatska postala sastavni dio organizacije kojoj je zadatak uspostaviti sigurnost i stabilnost u jugoistočnoj Europi. U tom kontekstu, pred Hrvatskom stoje dvije grupe zadataka: izvući zemlju iz teške gospodarske krize i stabilizirati uspostavljeni demokratski poredak te tako popraviti unutarnju sigurnosnu situaciju, a kroz partnerske odnose s NATO-om i EU utjecati na poboljšanje stanja na jugoistoku Europe. Paralelno s tim morat će se odvijati i mijenjanje postojeće sigurnosne, obrambene i vojne infrastrukture, što će biti vrlo zahtjevno u pogledu njihova civilnog i demokratskog nadzora, naoružanja, izobrazbe vojnika, popune oružanih snaga i zapovijedanja. Isto tako, Hrvatska će morati bez nejasnoća, javno predstaviti vlastitu strategiju nacionalne sigurnosti, sigurnosnu situaciju i ukupne obrambene kapacitete i planove.

Ulazak Hrvatske u Partnerstvo za mir već sada se pozitivno održava na njezinu nacionalnu sigurnost. Prosudba ugrožavanja pokazuje da je vjerojatnost nastanka ozbiljnijeg ugrožavanja nacionalnih interesa, osobito nacionalnog opstanka, u duljem razdoblju zapriječena raporedom snaga NATO-a u neposrednom sigurnosnom okruženju Republike Hrvatske (u BiH i na Kosovu). NATO snage imaju zadaće i interese koji se poklapaju s interesima Republike Hrvatske, a raspoređene su upravo na područjima koja mogu postati izvor najvećih rizika i najozbiljnijih ugrožavanja nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske. Zbog toga, Hrvatska može višestruko iskoristiti povoljnu okolnost da su na kritičnim mjestima neposrednoga sigurnosnog okruženja raspoređene snage NATO-a, čime je sigurnost Republike Hrvatske u velikoj mjeri internacionalizirana. Ova okolnost Hrvatskoj za dulje vrijeme jamči značajnu sigurnost i daje vrijeme potrebno za restrukturiranje sustava nacionalne sigurnosti i oružanih snaga iz ratnog u mirnodopski ustroj, bez iznimnih naprezanja i prekomjernog trošenja nacionalnih resursa. Važno je istaknuti da će ulazak Hrvatske u Partnerstvo za mir utjecati i na određene gospodarske učinke, jer Hrvatska sada postaje puno sigurnija za strana ulaganja, ali isto tako treba reći da će sudjelovanje u Partnerstvu za mir koštati, jer Hrvatska sama mora snositi sve troškove.